

mgr Paweł Ostaszewski

Statystyczny obraz przestępstwa znęcania się nad zwierzętami

1. WPROWADZENIE

Opracowanie obejmuje informację statystyczną na temat przestępstwa określonego w art. 35 ustawy z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt¹. Ustawa ta, wprowadzając prawnokarną ochronę zwierząt kręgowych, penalizuje zachowania polegające na niehumanitarnym lub nieuzasadnionym zabiciu, uśmierceniu albo dokonaniu uboju zwierzęcia oraz na znęcaniu się nad zwierzęciem. Przestępstwem jest zabicie, uśmiercenie zwierzęcia, jak i dokonanie uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 u.o.z., albo znęcanie się nad nim w sposób określony w art. 6 ust. 2 tej ustawy (art. 3 ust. 1 u.o.z.), a typem kwalifikowanym dopuszczenie się wyżej wymienionego czynu ze szczególnym okrucieństwem (art. 35 ust. 2 u.o.z.). W razie skazania za pierwsze z przestępstw sąd może orzec przepadek zwierzęcia, a w razie skazania za drugie z przestępstw, sąd orzeka przepadek zwierzęcia – jeżeli sprawca jest jego właścicielem (art. 35 ust. 3 u.o.z.). W razie skazania za którekolwiek z tych przestępstw, sąd może orzec wobec sprawcy zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzenia określonej działalności lub wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, a także może orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa (art. 35 ust. 4 u.o.z.), jak też może orzec nawiązkę w wysokości od 25 zł do 2500 zł na cel związany z ochroną zwierząt, wskazany przez sąd (art. 355 ust. 5 u.o.z.).

W opracowaniu wykorzystywane jest uproszczone pojęcie znęcania się nad zwierzęciem dla określenia wszystkich rodzajów i typów przestępstwa określonego w art. 35 u.o.z. Każdorazowe używanie rozbudowanego pojęcia (zabicie, uśmiercenie, dokonanie uboju lub znęcanie się) brzmiałoby bowiem niezręcznie.

Ustawa o ochronie zwierząt określa, w jaki sposób zwierzęta kręgowie, w tym domowe, gospodarskie, wolno żyjące, utrzymywane w ogrodach zoologicznych oraz wykorzystywane do innych celów, powinny być traktowane. Zabronione jest nieuzasadnione lub niehumanitarne zabijanie zwierząt oraz znęcanie się nad nimi (art. 6 ust. 1 u.o.z.). Przez znęcanie się nad zwierzętami rozumie się zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień, a w szczególności:

¹ Tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 ze zm. – dalej u.o.z.

- 1) umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub doświadczenia na zwierzęciu;
- 2) znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie;
- 3) umyślne używanie do pracy lub w celach sportowych albo rozrywkowych zwierząt chorych, w tym rannych lub kulawych, albo zmuszanie ich do czynności mogących spowodować ból;
- 4) bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn;
- 5) przeciążanie zwierząt pociągowych i jucznych ładunkami w oczywisty sposób nieodpowiadającymi ich sile i kondycji lub stanowi dróg lub zmuszanie takich zwierząt do zbyt szybkiego biegu;
- 6) transport zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres;
- 7) używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć;
- 8) dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i oględności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec;
- 9) złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt;
- 10) utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego niechlujstwa oraz w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji;
- 11) porzucanie zwierzęcia, a w szczególności psa lub kota, przez właściciela bądź przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje;
- 12) stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt;
- 13) *uchylony*;
- 14) trzymanie zwierząt na uwięzi, która powoduje u nich uszkodzenie ciała lub cierpienie oraz nie zapewnia możliwości niezbędnego ruchu;
- 15) organizowanie walk zwierząt (art. 6 ust. 1 u.o.z.).

„Szczególnym okrucieństwem zabijającego zwierzę” jest przedsięwzięcie przez sprawcę działań charakteryzujących się drastycznością form i metod zadawania śmierci, a zwłaszcza zadawanie śmierci w sposób wyszukany lub powolny, obliczony z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpienia i czasu ich trwania (art. 2 pkt 12 u.o.z.).

Szczegółowe analizy przepisów ustawy i teoretyczne rozważania na temat prawnokarnej ochrony zwierząt wykraczają poza zakres niniejszego opracowania². Jego

² Zagadnienia te były podejmowane w pracach innych autorów. Por. np.: W. Radecki, *Ustawa o ochronie zwierząt z komentarzem*, Wrocław 1998; M. Mozgawa, *Prawnokarna ochrona zwierząt*, Lublin 2001, M. Mozgawa (red.), *Prawna ochrona zwierząt*, Lublin 2002; G. Rejman, *Ochrona prawna zwierząt*, „Studia Iuridica” 2006, Nr XLVI; W. Radecki, *Ustawy o ochronie zwierząt, o doświadczeniach na zwierzętach – z komentarzem*, Warszawa 2007; A. Habuda, W. Radecki, *Przepisy karne w ustawach o ochronie zwierząt oraz o doświadczeniach na zwierzętach*, „Prokuratura i Prawo” 2008/5; M. Gabriel-Węglowski, *Przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt*, Toruń 2008; S. Rogala-Walczyńska, *Prawnokarna ochrona zwierząt*, „Prokurator” 2009/3–4.

dalsza część składa się z dwóch rozdziałów, w pierwszym omówione zostały statystyki policyjne (dotyczące przestępstw stwierdzonych, postępowań wszczętych i zakończonych oraz osób podejrzanych), w drugim zaś statystyki Krajowego Rejestru Karnego (dotyczące osób prawomocnie osądzonych i skazanych). Nie udało się niestety w pełni zrealizować założonego celu analizy, jakim było zebranie odpowiednich danych za lata 2000–2010. W zestawieniach statystycznych prowadzonych przez Komendę Główną Policji przestępstwo określone w art. 35 u.o.z. figuruje dopiero od 2003 r. Jednocześnie dane Krajowego Rejestru Karnego, ze względu na zmiany organizacyjne w tej instytucji, dostępne są aktualnie jedynie do 2008 r. Statystyki policyjne przedstawiają zaś łącznie dane dla całego analizowanego artykułu, nie wydzielając typu kwalifikowanego. Ponadto dane w tych statystykach zawsze dotyczą tak zwanego „czynu głównego”, a więc jednej, najpoważniejszej kwalifikacji prawnej każdego przestępstwa. Z tego względu w całym opracowaniu, także dla zachowania porównywalności, w części dotyczącej prawomocnych osądzeń, zdecydowano się na taką formę prezentacji.

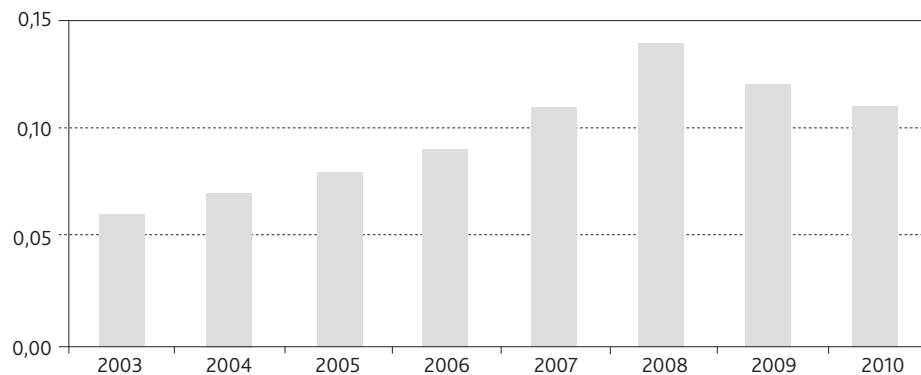
2. DANE POLICYJNE

2.1. Przestępstwa stwierdzone

W latach 2003–2010 ogólna liczba przestępstw zmniejszyła się o 20% i wynosi aktualnie 1,15 mln (tabela 2). W tym samym okresie liczba przestępstw określonych w art. 35 u.o.z. zwiększyła się o połowę (do 1272)³. Czyny te mają więc nadal znikomy udział wśród ogółu przestępstw (nieco ponad promil – wykres 1).

Wykres 1

Udział znęcania się nad zwierzęciem wśród ogółu przestępstw (odsetki)

³ Wzrost liczby przestępstw stwierdzonych nie musi jednak oznaczać nasilenia zjawiska jako takiego. Wynika on raczej ze znacznie większego uwrażliwienia opinii publicznej na problem znęcania się nad zwierzętami, co z kolei wzmacnia presję na organa ścigania i wymiar sprawiedliwości, by częściej „zajmować się” sprawcami tych czynów. To samo odnosi się zresztą *mutatis mutandis* do liczby osób podejrzanych i skazanych.

Tabela 1 Znęcanie się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)		
Przestępstwa stwierdzone		
Rok	Przestępstwa ogółem	art. 35 u.o.z.
2003	1 466 643	845
2004	1 461 217	991
2005	1 379 962	1 129
2006	1 287 918	1 132
2007	1 152 993	1 237
2008	1 082 057	1 504
2009	1 129 577	1 386
2010	1 151 157	1 272

2.2. Formy popełnienia czynu

Znęcanie się nad zwierzęciem jest w przeważającej większości przypadków przestępstwem stwierdzanym przez policję już po jego dokonaniu przez sprawcę. Udział przestępstw, które sprawca dopiero usiłował popełnić jest znikomy i – co warto podkreślić – średnio nawet o połowę niższy niż dla ogółu przestępstw (tabela 3). Inne formy zjawiskowe tego przestępstwa zdarzają się niezmiernie rzadko.

Tabela 2 Formy popełnienia przestępstwa znęcania się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)							
Art. 35 ustawy o ochronie zwierząt							
Rok	Ogółem	W tym:					
		Dokonanie	Usiłowanie	Przygotowanie	Podżeganie	Sprawstwo kierownicze	Pomocnictwo
2003	845	833	10	0	2	0	0
2004	991	972	15	0	2	2	0
2005	1 129	1 105	19	0	5	0	0
2006	1 132	1 110	17	0	3	2	0
2007	1 237	1 222	11	0	2	1	1
2008	1 504	1 478	20	0	6	0	0
2009	1 386	1 360	24	0	2	0	0
2010	1 272	1 256	14	0	1	0	1

Tabela 3 Formy popełnienia przestępstwa (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)						
Forma popełnienia przestępstwa						
Rok			Ogółem	Dokonanie	Usiłowanie	Pozostałe
2003	Przestępstwa ogółem	l.b.	1 466 643	1 411 391	52 496	2 756
		%	100,0	96,2	3,6	0,2
	art. 35 u.o.z.	l.b.	845	833	10	2
		%	100,0	98,6	1,2	0,2
2010	Przestępstwa ogółem	l.b.	1 151 157	1 110 212	38 189	2 756
		%	100,0	96,5	3,3	0,2
	art. 35 u.o.z.	l.b.	1 272	1 256	14	2
		%	100,0	98,7	1,1	0,2

2.3. Liczba sprawców

Liczbę sprawców znęcania się nad zwierzęciem udało się ustalić policji w przypadku 2/3 liczby tych przestępstw (tabela 4). Średnio 9 na 10 tych czynów było popełnianych przez pojedynczego sprawcę (tabela 5). Zwraca uwagę, że w porównaniu z ogółem przestępstw udział czynów popełnianych w grupie jest ponad dwukrotnie niższy.

Tabela 4 Liczba sprawców przestępstwa znęcania się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)					
Art. 35 Ustawy o ochronie zwierząt					
Rok	Ogółem	W tym popełnione:			
		Indywidualnie	Dwie osoby	3 lub więcej	Nieustalono
2003	845	501	37	9	298
2004	991	600	65	21	305
2005	1 129	713	43	21	352
2006	1 132	726	46	12	348
2007	1 237	802	47	18	370
2008	1 504	879	88	18	519
2009	1 386	825	64	22	475
2010	1 272	744	65	16	447

Tabela 5 Liczba sprawców (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)						
Liczba sprawców						
			Ogółem ustalonych*	Indywidualnie	Dwie osoby	3 lub więcej
2003	Przestępstwa ogółem	l.b.	79 2101	65 2625	95 020	44 456
		%	100,0	82,4	12,0	5,6
	art. 35 u.o.z.	l.b.	547	501	37	9
		%	100,0	91,6	6,8	1,6
2010	Przestępstwa ogółem	l.b.	76 7482	67 4161	59 815	33 506
		%	100,0	87,8	7,8	4,4
	art. 35 u.o.z.	l.b.	825	744	65	16
		%	100,0	90,2	7,9	1,9

* Liczba przestępstw, dla których ustalono liczbę sprawców.

2.4. Miejsce popełnienia czynu

O ile większość przestępstw jest najczęściej popełnianych w miastach, to znęcanie się nad zwierzęciem jest zdecydowanie bardziej charakterystyczne dla środowisk wiejskich, gdzie popełniono prawie połowę tych czynów (tabela 6). Udział przestępstw popełnionych w największych miastach jest w tym przypadku trzykrotnie niższy niż odpowiedni odsetek dla wszystkich występów i zbrodni.

Tabela 6 Miejsce popełnienia czynu w roku 2009 (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)							
Miejsce popełnienia czynu							
			Ogółem	Wieś	Miasto do 20 tys.	Miasto od 20 do 200 tys.	Miasto pow. 200 tys.
2009	Przestępstwa ogółem	l.b.	1 129 577	244 793	157 387	387 173	340 224
		%	100,0	21,7	13,9	34,3	30,1
	art. 35 u.o.z.	l.b.	1 386	671	217	355	143
		%	100,0	48,4	15,7	25,6	10,3

2.5. Wszczęcie i zakończenie postępowania przez policję

W 2010 r. policja wszczęła 1754 postępowania o czyny określone w art. 35 u.o.z. (tabela 7). W tym samym roku zakończyła zaś niewiele ponad 1900 dochodzeń i śledztw dotyczących tych przestępstw. Ich liczba wzrosła od roku 2003, analogicznie do liczby przestępstw stwierdzonych, czyli o około 50%.

Znęcanie się nad zwierzęciem jest czynem, o którym organy ścigania dowiadują się od osoby go zgłaszającej. Marginalny odsetek stanowią przestępstwa stwierdzone przez policję w wyniku ujęcia sprawcy na gorącym uczynku lub w wyniku działań operacyjnych (tabela 8). Wyraźnie odróżnia to analizowane przestępstwo od ogółu przestępstw (różnica w odsetku przestępstw stwierdzonych po ujęciu sprawcy na gorącym uczynku jest sześciokrotna). Warto również nadmienić, że o fakcie znęcania się nad zwierzęciem ponad trzykrotnie częściej niż w przypadku ogółu przestępstw zawiadamiały policję osoby niebędące formalnie pokrzywdzonymi (czyli właścicielami), a np. reprezentujące instytucje i stowarzyszenia powołane do ochrony zwierząt.

Pod względem sposobu zakończenia policyjnych postępowań czyn z art. 35 u.o.z. nie różni się istotnie od pozostałych przestępstw. Postępowania te kończą się najczęściej (czyli w ponad połowie przypadków) wnioskiem o sporządzenie aktu oskarżenia, rzadziej ma miejsce wniosek o umorzenie postępowania, a w 4–8% przypadków skierowanie sprawy do sądu rodzinnego (tabela 9).

Tabela 7 Wszczęte i zakończone dochodzenia i śledztwa o znęcanie się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)		
Dochodzenia i śledztwa		
Rok	Wszczęte	Zakończone
2003	1 187	1 214
2004	1 283	1 413
2005	1 418	1 580
2006	1 526	1 634
2007	1 522	1 759
2008	1 940	2 124
2009	1 785	2 022
2010	1 754	1 939

Tabela 8 Podstawa wszczęcia postępowania w 2009 r. (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)							
Podstawa wszczęcia postępowania							
			Ogółem	Zawiadomienie osoby pokrzywdzonej*	Zawiadomienie innej osoby/ podmiotu**	Ujęcie na gorącym uczynku	Inna podst. wszczęcia***
2009	Przestępstwa ogółem	l.b.	1 129 577	490 438	134 385	199 837	304 917
		%	100,0	43,4	11,9	17,7	27,0
	art. 35 u.o.z.	l.b.	1 386	567	538	41	240
		%	100,0	40,9	38,8	3,0	17,3

* Właściciela zwierzęcia.

** Kategorie: zawiadomienie instytucji, zawiadomienie organów kontroli, zawiadomienie innej osoby.

*** Wraz z kategorią: w toku postępowania przygotowawczego.

Tabela 9 Sposób zakończenia postępowania (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)							
Sposób zakończenia postępowania							
Rok			Ogółem przestępstw	Z wnioskiem o akt osk.	Z wnioskiem o umorzenie	Inne	Skier. do sądu rodzinnego
2003	Przestępstwa ogółem	l.b.	1 466 643	717 295	684 936	1 173	63 239
		%	100,0	48,9	46,7	0,1	4,3
	art. 35 u.o.z.	l.b.	845	503	304	1	37
		%	100,0	59,5	36,0	0,1	4,4
2010	Przestępstwa ogółem	l.b.	1 151 157	652 714	400 241	539	97 663
		%	100,0	56,7	34,8	0,0	8,5
	art. 35 u.o.z.	l.b.	1272	752	473	0	47
		%	100,0	59,1	37,2	0,0	3,7

2.6. Podejrzani

W 2010 r. na 1272 stwierdzonych przestępstwach z art. 35 u.o.z. policja ustaliła 803 podejrzanych. Ich liczba, podobnie jak omawiana wcześniej liczba przestępstw z tego artykułu, wzrosła znacząco od roku 2003 (o 80%). Jednocześnie ogólna liczba podejrzanych w tym samym okresie nieznacznie spadła (tabela 10).

Udział kobiet wśród podejrzanych o znęcanie się nad zwierzęciem jest trochę wyższy w porównaniu do ogółu osób podejrzanych (np. w roku 2010 jest to 14% *versus* 10% – tabela 12).

Tabela 10 Podejrzani o znęcanie się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)		
Podejrzani		
Rok	Podejrzani ogółem	art. 35 u.o.z.
2003	557 224	450
2004	578 059	590
2005	594 088	666
2006	587 959	677
2007	540 604	768
2008	516 626	870
2009	521 699	815
2010	516 154	803

Struktura wieku podejrzanych o czyny określone w art. 35 u.o.z. różni się istotnie od analogicznej struktury dla ogółu podejrzanych. O ile typowy sprawca przestępstwa jest osobą młodą, mającą mniej niż 30 lat, to sprawca znęcania się nad zwierzęciem jest zdecydowanie starszy (w 2010 r. najczęściej występującą kategorią był wiek powyżej 50 lat, w 2003 r. zaś – między 30 a 49 lat). Osoby w wieku powyżej 50 lat występują ponad dwukrotnie częściej wśród podejrzanych o znęcanie się nad zwierzęciem niż wśród ogółu podejrzanych.

Tabela 11.
Podejrzani o znęcanie się nad zwierzęciem według płci i wieku (liczby bezwzględne)

Art. 35 Ustawy o ochronie zwierząt										
Rok	Ogółem podejrzanych	Kobiety	Wiek						Niepoczytalni	Dzieci do 13 lat
			Do 16 lat	17–20 lat	21–24 lata	25–29 lat	30–49 lat	50 lat i więcej		
2003	450	48	35	32	33	32	170	148	6	3
2004	590	63	55	31	45	45	237	177	2	12
2005	666	61	87	29	35	46	262	207	6	22
2006	677	85	63	31	46	47	263	227	3	11
2007	768	101	106	50	43	38	251	280	5	19
2008	870	116	88	49	48	67	310	308	7	21
2009	815	106	105	63	50	55	252	290	9	8
2010	803	115	52	61	47	60	282	301	14	11

Tabela 12
Podejrzani według płci i wieku (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)

Rok			Ogółem	Kobiety	Do lat 16	Od 17 do 29 lat	Od 30 do 49 lat	50 lat i więcej
2003	Przestępstwa ogółem	l.b.	557 224	50 231	46 798	223 011	216 882	70 533
		%	100,0	9,0	8,4	40,0	38,9	12,7
	art. 35 u.o.z.	l.b.	450	48	35	97	170	148
		%	100,0	10,7	7,8	21,6	37,8	32,9
2010	Przestępstwa ogółem	l.b.	516 154	51 721	51 163	192 557	186 373	86 061
		%	100,0	10,0	9,9	37,3	36,1	16,7
	art. 35 u.o.z.	l.b.	803	115	52	168	282	301
		%	100,0	14,3	6,5	20,9	35,1	37,5

3. DANE SĄDOWE

3.1. Dorośli osądzeni prawomocnie

W 2008 r. 630 osób zostało prawomocnie osądzonych w związku z popełnieniem przestępstwa z art. 35 u.o.z., z czego 581, czyli 92% zostało skazanych (tabela 13). Częściej niż w przypadku ogółu osążeń, wobec sprawców znęcania się nad zwierzętami sądy orzekały warunkowe umorzenie postępowania i odstąpienie od wymierzenia kary.

Tabela 13 Struktura osążeń (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)							
Struktura osążeń							
rok			Ogółem osążenia	Skazania	Warunkowe umorzenie postępowania	Odstąpienie od wymierzenia kary	Orzeczenie środka zabezp. samoistn.
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	251 329	222 815	28 165	349	0
		%	100,0	88,7	11,2	0,1	0,0
	art. 35 u.o.z.	l.b.	263	214	49	0	0
		%	100,0	81,4	18,6	0,0	0,0
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	445 204	420 729	22 587	1 661	227
		%	100,0	94,5	5,1	0,4	0,1
	art. 35 u.o.z.	l.b.	630	581	41	8	0
		%	100,0	92,2	6,5	1,3	0,0

3.2. Skazani dorośli

W 2000 r. za przestępstwo znęcania się nad zwierzęciem zostało skazanych 214 osób. Ich liczba systematycznie zwiększała się i w roku 2008 wyniosła 581, co oznacza ponad dwuipółkrotny wzrost (tabela 14).

3.3. Formy popełnienia przestępstwa

Analogicznie, jak w przypadku statystyk policyjnych, dane z Krajowego Rejestru Karnego pokazują, że zarówno sprawcy znęcania się nad zwierzętami, jak i wszystkich występów i zbrodni, skazywani są praktycznie wyłącznie za czyny dokonane (tabela 15). Skazanie za przestępstwa usiłowane, podobnie jak dla omawianych wcześniej form przestępstw stwierdzonych przez policję, stanowi marginalny odsetek wszystkich skazań, tak za znęcanie się nad zwierzętami, jak i inne przestępstwa (przy czym ponowne usiłowanie popełnienia występuku określonego w art. 35 u.o.z. występuje dużo rzadziej w porównaniu z ogółem przestępstw).

Tabela 14 Skazani za znęcanie się nad zwierzęciem (liczby bezwzględne)		
Skazani		
rok	Skazani ogółem	art. 35 u.o.z.
2000	222 815	214
2001	315 013	247
2002	365 326	218
2003	415 933	275
2004	513 410	367
2005	504 281	397
2006	462 937	430
2007	426 377	486
2008	420 729	581

Tabela 15 Formy popełnienia przestępstwa (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)						
Formy popełnienia przestępstwa						
Rok			Ogółem	Dokonanie	Usiłowanie	Pozostałe
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	222 815	207 185	14 092	1 538
		%	100,0	93,0	6,3	0,7
	art. 35 u.o.z.	l.b.	214	210	3	1
		%	100,0	98,1	1,4	0,5
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	420 729	403 393	14 167	3 169
		%	100,0	95,9	3,4	0,8
	art. 35 u.o.z.	l.b.	581	564	12	5
		%	100,0	97,1	2,1	0,9

3.4. Płeć i wiek skazanych

W 2008 r. kobiety stanowiły 8,5% ogółu skazanych i aż 12% skazanych za znęcanie się nad zwierzętami (tabela 16). Co ciekawe w roku 2000 ich odsetek dla tej ostatniej kategorii był zdecydowanie niższy i wynosił 7%. Podobny, choć nie tak znaczny, wzrost udziału kobiet uwidaczniał się także wśród podejrzanych (tabela 12), może więc to obrazować rzeczywistą zmianę w rozkładzie płci sprawców analizowanego przestępstwa.

Wiek osób skazanych z art. 35 u.o.z. ma praktycznie taką samą strukturę jak wiek osób podejrzanych o popełnienie tego przestępstwa i podobnie jak w przypadku tych ostatnich różni się on wyraźnie od wieku ogółu skazanych. I tak o ile „typowy skazany” w 2008 r. miał najczęściej od siedemnastu do dwudziestu dziewięciu lat, to skazany za znęcanie się nad zwierzęciem należał już zwykle do kolejnego przedziału wiekowego (tabela 16). Ponadto, w tym samym roku, niespełna dwukrotnie częściej niż wszyscy skazani, sprawcy rozpatrywanego przestępstwa mieli ponad 50 lat, co kolejny raz świadczy o ich bardziej zaawansowanym wieku.

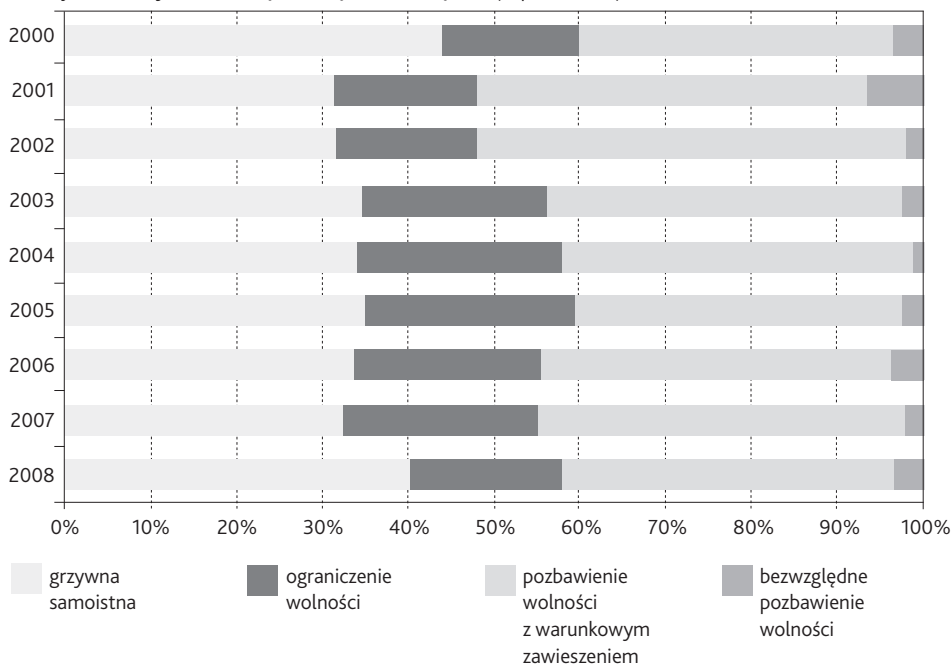
Tabela 16 Skazani według płci i wieku (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)							
Skazani według płci i wieku							
			Ogółem	Kobiety	Wiek:		
					od 17 do 29 lat	od 30 do 49 lat	50 lat i więcej
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	222 815	16 774	120 376	88 594	13 845
		%	100,0	7,5	54,0	39,8	6,2
	art. 35 u.o.z.	l.b.	214	15	54	102	58
		%	100,0	7,0	25,2	47,7	27,1
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	420 729	35 945	191 691	163 358	65 680
		%	100,0	8,5	45,6	38,8	15,6
	art. 35 u.o.z.	l.b.	581	71	136	245	200
		%	100,0	12,2	23,4	42,2	34,4

3.5. Rodzaje orzeczonych kar

Za przestępstwo określone w art. 35 u.o.z. sądy orzekały głównie karę grzywny i pozbawienia wolności z warunkowych zawieszeniem jej wykonania (wykres 2 i tabela 17). Istotny udział stanowi także kara ograniczenia wolności (od 16 do 24%). Z kolei bezwzględne pozbawienie wolności było orzekane wobec marginalnego odsetka skazanych (2–4%). Struktura skazań za analizowane przestępstwo wyraźnie odbiega od ogólnej struktury kar orzekanych za przestępstwa, w której dominuje pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem, zdecydowanie częściej występuje kara bezwzględnego pozbawienia wolności, a rzadziej kara grzywny i kara ograniczenia wolności. Dane te sugerują więc, że z ustawowego katalogu kar sądy orzekają wobec sprawców znęcania się nad zwierzęciem kary rodzajowo łagodniejsze niż wobec sprawców typowych przestępstw.

Wykres 2

Rodzaje orzeczonych kar za znęcanie się nad zwierzęciem (w procentach)*

* Na wykresie ze względu na małe liczebności nie uwzględniono środków karnych orzeczonych samoistnie. Ich liczba zawarta jest w liczbie skazań ogółem.

Struktura skazań								
			Ogółem	Bezwzględne pozbawienie wolności*	Pozb. wolności z warunk. zawiesz.	Ogranicz. wolności	Grzywna samoistna	Środki karne samoistne
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	222 815	30 748	143 497	14 796	33 699	75
		%	100,0	13,8	64,4	6,6	15,1	0,0
	art. 35 u.o.z.	l.b.	214	8	77	34	94	1
		%	100,0	3,7	36,0	15,9	43,9	0,5
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	420 729	38 615	250 774	40 643	89 011	1686
		%	100,0	9,2	59,6	9,7	21,2	0,4
	art. 35 u.o.z.	l.b.	581	18	225	101	229	8
		%	100,0	3,1	38,7	17,4	39,4	1,4

* Wraz z karą 25 lat pozbawienia wolności i dożywotnim pozbawieniem wolności.

3.6. Wymiary orzeczonych kar

Spśród katalogu kar, jakie mogą zostać orzeczone za przestępstwo znęcania się nad zwierzęciem, najrzadziej orzekana była najsurowsza z nich, czyli bezwzględne pozbawienie wolności. W 2008 r. zapadło jedynie 18 takich wyroków, z czego w żadnym nie orzeczono kary dłuższej od roku, a większość zawierała się w przedziale od jednego do sześciu miesięcy (tabela 18). Kara pozbawienia wolności wobec „typowego przestępcy” była zdecydowanie dłuższa.

W przypadku kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania orzeczonej za przestępstwo określone w art. 35 u.o.z., jej wymiar nie przekracza najczęściej sześciu miesięcy i jest również zdecydowanie niższy od przeciętnej długości dla ogółu przestępstw (tabela 19).

Wymiar kary ograniczenia wolności za znęcanie się nad zwierzęciem nie różni się istotnie od jej średniej długości za wszystkie przestępstwa, choć można zauważyć, że jest on również nieznacznie niższy (tabela 20). W 2008 r. kara ta była zwykle orzekana na okres od 4 do 6 miesięcy w przypadku przestępstwa z art. 35 u.o.z. i od 7 do 12 miesięcy w przypadku ogółu przestępstw. Praktycznie wszystkie orzeczone kary ograniczenia wolności – zarówno za analizowane przestępstwo, jak też pozostałe – przyjmują formę pracy na cele publiczne, podczas gdy potrącenie z wynagrodzenia nie przekracza 2–3%.

Kara grzywny samoistnej orzekana w 2008 r. miała najczęściej wymiar od 500 do 800 złotych i to zarówno w przypadku znęcania się nad zwierzętami, jak i w odniesieniu do pozostałych przestępstw (tabela 21). Analizując pozostałe kategorie wysokości grzywny warto jednak zwrócić uwagę, że o ile dla ogółu przestępstw stawki te były zdecydowanie częściej wyższe od 800 zł, to już życie lub zdrowie zwierząt było przez sądy „wyceniane” na dużo niższe kwoty.

Tabela 18								
Wymiar orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)								
Wymiar orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności								
			Ogółem	Do 3 miesięcy	Od 4 do 6 miesięcy	Od 7 do 12 miesięcy	Od 13 do 24 miesięcy	Powyżej 2 lat
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	30 748	966	2 747	9 249	11 154	6 632
		%	100,0	3,1	8,9	30,1	36,3	21,6
	art. 35 u.o.z.	l.b.	8	2	4	0	2	0
		%	100,0	25,0	50,0	0,0	25,0	0,0
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	38 615	2 837	7 896	11 843	9 397	6 642
		%	100,0	7,3	20,4	30,7	24,3	17,2
	art. 35 u.o.z.	l.b.	18	6	8	4	0	0
		%	100,0	33,3	44,4	22,2	0,0	0,0

Tabela 19								
Wymiar orzeczonej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)								
Wymiar orzeczonej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania								
			Ogółem	Do 3 miesięcy	Od 4 do 6 miesięcy	Od 7 do 12 miesięcy	Od 13 do 24 miesięcy	Powyżej 2 lat
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	143 497	3 059	25 954	77 216	37 225	43
		%	100,0	2,1	18,1	53,8	25,9	0,0
	art. 35 u.o.z.	l.b.	77	13	36	25	3	0
		%	100,0	16,9	46,8	32,5	3,9	0,0
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	250 774	18 159	81 718	108 968	41 484	445
		%	100,0	7,2	32,6	43,5	16,5	0,2
	art. 35 u.o.z.	l.b.	225	49	99	67	10	0
		%	100,0	21,8	44,0	29,8	4,4	0,0

Tabela 20							
Wymiar orzeczonej kary ograniczenia wolności (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)							
Wymiar orzeczonej kary ograniczenia wolności							
			Ogółem	Do 3 miesięcy	Od 4 do 6 miesięcy	Od 7 do 12 miesięcy	Od 13 do 24 miesięcy
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	14 796	1 413	6 652	6 724	7
		%	100,0	9,5	45,0	45,4	0,0
	art. 35 u.o.z.	l.b.	34	7	16	11	0
		%	100,0	20,6	47,1	32,4	0,0
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	40 643	3 633	17 733	19 249	28
		%	100,0	8,9	43,6	47,4	0,1
	art. 35 u.o.z.	l.b.	101	9	48	44	0
		%	100,0	8,9	47,5	43,6	0,0

3.7. Osądzeni nieletni

Nieletnich, wobec których sądy rodzinne orzekły środki opiekuńczo-wychowawcze lub poprawcze za znęcanie się nad zwierzętami, było jedynie czworo w 2000 r., jednak już 33 w 2008 r. W ostatnim z analizowanych lat za ten czyn karalny orzekany był najczęściej nadzór kuratora (tabela 22). Znikome liczebności nieletnich sprawców pozbawienia życia zwierzęcia lub znęcania się nad nim nie pozwalają niestety na szczegółowe porównania z ogółem nieletnich osądzonych za popełnienie czynu karalnego.

Tabela 21									
Wymiar orzeczonej kary grzywny samoistnej (przestępstwa ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)									
Wymiar orzeczonej kary grzywny samoistnej									
			Ogółem	Do 300 zł	Od 301 do 500 zł	Od 501 do 800 zł	Od 801 do 1000 zł	Od 1001 do 2000 zł	2001 zł i więcej
2000	Przestępstwa ogółem	l.b.	33 699	4 763	7 937	9 961	5 071	4 260	1 707
		%	100,0	14,1	23,6	29,6	15,0	12,6	5,1
2000	art. 35 u.o.z.	l.b.	94	20	22	32	11	7	2
		%	100,0	21,3	23,4	34,0	11,7	7,4	2,1
2008	Przestępstwa ogółem	l.b.	89 011	4 576	14 371	24 219	17 440	21 414	6 991
		%	100,0	5,1	16,1	27,2	19,6	24,1	7,9
	art. 35 u.o.z.	l.b.	229	33	58	66	39	28	5
		%	100,0	14,4	25,3	28,8	17,0	12,2	2,2

Tabela 22									
Osądzeni nieletni (czyny karalne ogółem i znęcanie się nad zwierzęciem)									
Środki orzeczone wobec nieletnich									
			Ogółem	Nadzór kuratora	Nadzór rodziców	Upomn.	Zakład Poprawczy z zawiesz.	Zakład Poprawczy bez zawiesz.	Inny środek
2000	Czyny karalne ogółem	l.b.	25 667	9 296	5 368	8 270	751	422	1 560
		%	100,0	36,2	20,9	32,2	2,9	1,6	6,1
	art. 35 u.o.z.	l.b.	4	2	0	2	0	0	0
		%	100,0	50,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
2008	Czyny karalne ogółem	l.b.	26 957	8 554	4 244	9 569	536	391	3 663
		%	100,0	31,7	15,7	35,5	2,0	1,5	13,6
	art. 35 u.o.z.	l.b.	33	15	8	7	1	0	2
		%	100,0	45,5	24,2	21,2	3,0	0,0	6,1

4. PODSUMOWANIE

W opracowaniu zaprezentowane zostały dane statystyczne za pierwsze dziesięciolecie XXI wieku odnoszące się do pozbawienia życia zwierzęcia i znęcanie się nad nim. Analizą objęto:

- przestępstwa stwierdzone,
- postępowania wszczęte i zakończone,
- osoby podejrzane, prawomocnie osądzone i skazane.

W 2008 r. policja stwierdziła 1504 przestępstw znęcania się nad zwierzętami i ustaliła 870 osób podejrzanych o popełnienie tych czynów. W tym samym roku sądy karne

osądziły 630 osób za czyn, którego główną kwalifikacją był art. 35 ustawy o ochronie zwierząt, z czego 581 skazały, w tym 18 na karę bezwzględnego pozbawienia wolności.

W latach 2003–2010 liczba tych przestępstw wzrosła o 50% i pomimo, że ogólna liczba przestępstw spadła w tym okresie o 20%, ciągle jednak stanowi ich bardzo znikomy odsetek.

Przestępstwo znęcania się nad zwierzęciem jest najczęściej popełniane przez pojedynczego sprawcę; udział tych czynów popełnianych w grupie jest zdecydowanie niższy w porównaniu z ogółem przestępstw.

W przeciwieństwie do pozostałych przestępstw, które najczęściej popełniane są w miastach, znęcanie się nad zwierzęciem w połowie przypadków ma miejsce na wsi.

Przestępstwo z art. 35 u.o.z. jest czynem, o którym organy ścigania dowiadują się zwykle nie w toku swoich działań, ale od osoby go zgłaszającej, w tym zdecydowanie częściej niż w przypadku innych przestępstw od osób reprezentujących instytucje, zwłaszcza pozarządowe (takie jak np. stowarzyszenia powołane do ochrony zwierząt).

Udział kobiet wśród sprawców znęcania się nad zwierzętami jest wyższy w porównaniu do ogółu przestępców i sięga nawet 13%. Sprawca rozpatrywanego przestępstwa jest też zdecydowanie starszy od typowego przestępcy.

Sprawy sądowe o przestępstwa z art. 35 u.o.z. częściej niż pozostałe kończą się odstąpieniem od skazania sprawcy, a skazani mogą liczyć na łagodniejszy rodzaj i wymiar kary. Z drugiej strony jednak liczba wyroków za analizowane przestępstwa systematycznie i znacząco rośnie, co można interpretować w kategoriach wzrostu społecznego potępienia tych okrutnych czynów.

Za przestępstwo określone w art. 35 u.o.z. sądy orzekały głównie karę grzywny i pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Istotnie częściej niż w przypadku pozostałych przestępstw orzekana była kara ograniczenia wolności, a zdecydowanie rzadziej bezwzględne pozbawienie wolności.

Summary

Paweł Ostaszewski, *The offence of maltreating an animal in the light of statistical data*

The paper presents statistical data referring to the offence of terminating an animal's life and maltreating it in the first ten years of the XX century. The analysis comprised: detected offences, instituted and ended proceedings, suspected persons, tried and convicted persons. In 2008 the police have detected 1504 offences of maltreating an animal and identified 870 persons suspected of committing these offences. In the same year the criminal courts tried 630 persons for acts qualified on the basis of art. 35 of the statute on the protection of animals as the main charge. 581 persons were convicted, including 18 cases of imprisonment without conditional suspension. In the period from 2003 to 2010 the number of such offences grew by 50%, though the general number of offences decreased by 20% in that period. Nonetheless, offences against animals still constitute a very small percentage of all committed offences.

The distinguishing features of the offence of maltreating an animal, in comparison with other offences, are: a low percentage of acts committed together with another person, a high percentage of act committed in the countryside (half of the cases) and a higher percentage of women and older persons among the offenders.

The court cases concerning the offences described in art. 35 of the statute on the protection of animals end in a decision to refrain from inflicting the punishment more frequently than other cases, while fines and conditionally suspended imprisonment are mainly imposed on the offenders. The number of sentences referring to the analysed offences has been growing systematically and significantly.